

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

Google Scholar zenodo Open AIRE

+998335668868

<https://innoworld.net>

2026

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 5-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

O'ZBEKISTON-2026

Chakana savdoda raqobat muhiti va uning xususiyatlari**Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li**

Termiz Davlat Pedagogika instituti o'qituvchisi.

Muhammadiyeva Mastura, Shermatova sevara

Termiz Davlat Pedagogika instituti talabalari

e-mail: davronbekismoilov343@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0009-0005-5013-1927>

Annotasiya. Ushbu maqolada chakana savdoda raqobat muhitining mazmuni, uning shakllanish omillari va o'ziga xos xususiyatlari atroflicha tahlil qilinadi. Raqobat muhiti bozor iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi sifatida chakana savdo korxonalarining samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishi yoritib beriladi. Maqolada raqobat turlari, narx va sifat omillari, shuningdek, zamonaviy sharoitda elektron tijorat va raqamli texnologiyalarning ahamiyati ko'rib chiqiladi. SHu bilan birga, raqobat muhitining ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilinib, uni rivojlantirishga qaratilgan takliflar keltiriladi.

Kalit so'zlar: chakana savdo, raqobat muhiti, bozor iqtisodiyoti, raqobat turlari, narx siyosati, xizmat sifati, marketing, elektron tijorat, raqamli texnologiyalar, raqobatbardoshlik

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida chakana savdo sohasi iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biri sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu soha aholini kundalik ehtiyoj tovarlari va xizmatlar bilan ta'minlashda asosiy o'rin tutadi hamda ishlab chiqarish bilan iste'mol o'rtasidagi bog'lovchi bo'g'in vazifasini bajaradi. CHakana savdoning samarali faoliyat yuritishi esa ko'p jihatdan bozordagi raqobat muhitiga bog'liq.

Raqobat muhiti — bu bozor ishtirokchilari o'rtasida mijozlarni jalb qilish, xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va yuqori iqtisodiy natijalarga erishish uchun olib boriladigan kurashni anglatadi. CHakana savdoda raqobatning mavjudligi korxonalarni o'z faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirishga, yangi texnologiyalarni joriy etishga va mijozlar talabiga mos ravishda ish yuritishga undaydi. SHu bois mazkur sohada raqobat muhitining shakllanishi va uning xususiyatlarini o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Tahlil va natijalari. Hozirgi kunda globallashtirish jarayonlari, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va elektron tijoratning kengayishi chakana savdoda raqobat muhitini yanada murakkablashtirmoqda. Mijozlar tanlov imkoniyatining ortishi esa korxonalardan yuqori darajadagi xizmat ko'rsatishni, sifatli mahsulotlarni va raqobatbardosh narx siyosatini talab qilmoqda.

SHu nuqtai nazardan, "CHakana savdoda raqobat muhiti va uning xususiyatlari" mavzusini o'rganish orqali ushbu sohadagi zamonaviy tendensiyalar, raqobat turlari va uning korxonalar faoliyatiga ta'sirini tahlil qilish muhim hisoblanadi. Bu esa chakana savdo korxonalari uchun samarali strategiyalar ishlab chiqish va bozorda barqaror faoliyat yuritishga zamin yaratadi.

CHakana savdoda raqobat muhiti va uning xususiyatlari bozor iqtisodiyotining eng muhim va ajralmas qismlaridan biri hisoblanadi. CHakana savdo — bu tovar va xizmatlarni to'g'ridan-to'g'ri iste'molchiga etkazib berish

jarayoni bo'lib, unda mijozlar ehtiyojini qondirish asosiy maqsad sifatida namoyon bo'ladi. Bozor sharoitida faoliyat yurituvchi har bir chakana savdo korxonasi o'z mahsuloti yoki xizmati bilan boshqalardan ajralib turishga, ko'proq mijoz jalb qilishga va shu orqali foyda olishga intiladi. Bu jarayon esa tabiiy ravishda raqobat muhitini shakllantiradi. Raqobat muhiti mavjud bo'lgan bozorda korxonalar o'rtasida doimiy kurash kechadi va bu kurash iqtisodiy taraqqiyotning muhim harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi.

Chakana savdoda raqobat tushunchasi korxonalarining mijozlarni jalb qilish, savdo hajmini oshirish va bozorda mustahkam o'rin egallashga qaratilgan faoliyatini anglatadi. Raqobatning mavjudligi korxonalarini doimiy ravishda o'z faoliyatini takomillashtirishga undaydi. Agar bozorda raqobat bo'lmasa, korxonalar xizmat sifatini oshirishga yoki narxlarni pasaytirishga unchalik qiziqmaydi. Shu bois raqobat iste'molchilar manfaatini himoya qiluvchi muhim mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu muhitda faoliyat yuritish uchun korxonalar marketing strategiyalarini ishlab chiqishi, mijozlar talabini chuqur o'rganishi va o'z mahsulotlarini samarali tarzda ilgari surishi zarur.

Raqobat muhitining shakllanishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, bozorda ishtirok etuvchi korxonalar soni muhim ahamiyatga ega. Agar bozorda ko'plab korxonalar faoliyat yuritsa, raqobat darajasi yuqori bo'ladi. Shuningdek, tovar va xizmatlarning xilma-xilligi ham raqobatni kuchaytiradi. Mijozlar talabi qanchalik yuqori va o'zgaruvchan bo'lsa, korxonalar o'rtasidagi raqobat ham shunchalik kuchayadi. Davlat siyosati, soliq tizimi va qonunchilik ham raqobat muhitiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalar va axborot tizimlarining rivojlanishi raqobatni yangi bosqichga olib chiqmoqda. Masalan, internet va elektron tijorat platformalari orqali korxonalar o'z mahsulotlarini keng auditoriyaga taklif qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Chakana savdoda raqobat muhiti bir qator o'ziga xos xususiyatlar bilan ajralib turadi. Ularning eng muhimi — bu bozorning yuqori dinamikligi hisoblanadi. Ya'ni, bozor sharoitlari doimiy ravishda o'zgarib turadi va korxonalar bu o'zgarishlarga tez moslashishi kerak bo'ladi. Ikkinchi muhim xususiyat — mijozga yo'naltirilganlikdir. Chakana savdoda iste'molchi asosiy o'rinda turadi va barcha qarorlar uning ehtiyojlaridan kelib chiqib qabul qilinadi. Shuningdek, narx va sifat raqobati ham muhim ahamiyatga ega. Ayrim korxonalar arzon narx orqali mijozlarni jalb qilsa, boshqalari yuqori sifat va xizmat ko'rsatish orqali ustunlikka erishishga harakat qiladi. Innovasiyalardan foydalanish ham raqobatda muvaffaqiyat qozonishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etgan korxonalar bozorda tezroq rivojlanadi va mijozlar ishonchini qozonadi.

Raqobat turlari ham turlicha bo'lib, ularning har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega. Narx bo'yicha raqobatda korxonalar mahsulotlarni arzon narxda taklif qilish orqali mijozlarni jalb qiladi. Narxdan tashqari raqobatda esa mahsulot sifati, dizayn, brend va xizmat ko'rsatish darajasi asosiy o'rin tutadi. Monopolistik raqobat sharoitida ko'plab korxonalar o'xshash, ammo bir-biridan ma'lum darajada

farq qiluvchi mahsulotlar bilan bozorda ishtirok etadi. To'liq raqobat muhitida esa bozor ishtirokchilari juda ko'p bo'lib, ular narxga ta'sir ko'rsata olmaydi.

Zamonaviy sharoitda chakana savdoda raqobat muhiti yanada murakkablashib bormoqda. Elektron tijoratning rivojlanishi, onlayn savdo platformalarining ko'payishi va raqamli marketing vositalarining keng qo'llanilishi raqobatni yangi bosqichga olib chiqdi. Endi korxonalar nafaqat mahalliy bozorda, balki global miqyosda ham raqobatlashishiga to'g'ri kelmoqda. Mijozlar internet orqali turli mahsulotlarni solishtirib, o'zlariga eng ma'qul variantni tanlash imkoniyatiga ega bo'lgani sababli, korxonalar xizmat sifatini doimiy ravishda oshirib borishga majbur bo'lmoqda.

Chakana savdoda raqobat muhiti korxonalar uchun bir qator imkoniyatlar va xavf-xatarlarni ham yuzaga keltiradi. Bir tomondan, raqobat korxonalarini rivojlanishga, innovasiyalarni joriy etishga va xizmat sifatini oshirishga undaydi. Ikkinchi tomondan esa, kuchli raqobat sharoitida ayrim kichik korxonalar bozorda o'z o'rnini saqlab qolishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. SHuning uchun korxonalar o'z faoliyatini to'g'ri rejalashtirishi, samarali strategiyalarni tanlashi va mijozlar bilan uzoq muddatli munosabat o'rnatishi zarur.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda chakana savdo sohasida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Yangi savdo markazlari, supermarketlar va onlayn do'konlarning paydo bo'lishi raqobat muhitini kuchaytirmoqda. Davlat tomonidan tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari berish va biznes yuritish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish orqali chakana savdo rivojlanishiga keng imkoniyatlar ochilmoqda. Bu esa o'z navbatida raqobat muhitining yanada sog'lom va samarali shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, chakana savdoda raqobat muhiti bozor iqtisodiyotining asosiy omillaridan biri bo'lib, u iqtisodiy o'sishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Raqobat mavjud bo'lgan sharoitda korxonalar o'z faoliyatini takomillashtirishga, mijozlar ehtiyojini qondirishga va bozorda barqaror o'rin egallashga intiladi. SHuning uchun raqobat muhitini chuqur o'rganish va uni samarali boshqarish chakana savdo sohasida muvaffaqiyat qozonishning muhim sharti hisoblanadi.

Xulosa: Chakana savdoda raqobat muhiti bozor iqtisodiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biri bo'lib, u korxonalar faoliyatining samaradorligi va barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Raqobat mavjud sharoitda savdo korxonalari mijozlar ehtiyojini chuqur o'rganishga, xizmat sifatini oshirishga va narx siyosatini takomillashtirishga majbur bo'ladi. Bu esa o'z navbatida iste'molchilar uchun keng tanlov imkoniyatini yaratadi hamda bozorda sog'lom muhitni shakllantiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqobat muhiti nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, balki innovasiyalarni joriy etish, yangi texnologiyalardan foydalanish va xizmat ko'rsatish madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Ayniqsa, zamonaviy sharoitda elektron tijorat va raqamli marketing vositalari raqobat muhitining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, chakana savdo korxonalari raqobatbardoshlikni oshirish uchun mijozga yo'naltirilgan strategiyalarni ishlab chiqishlari, innovasion yondashuvlarni qo'llashlari va bozor o'zgarishlariga tez moslashishlari zarur. Bu esa ularning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ismoilov D.I. Surxondaryo viloyatida 2010-2024 yillardagi yalpi hududiy mahsulotining statistik tahlili. "Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning dolzarb masalalari" mavzusida" Respublika ilmiy-amaliy anjumani.2025.-372-377
2. Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li, Econometric Modeling of Factors Affecting Regional Gross Product (Based on Data for 2010–2025), American Journal of Economics and Business Management. -297-302, 2026-yil.
3. Gary Armstrong – *Principles of Marketing*.
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari
5. Chakana savdo va iqtisodiyotga oid zamonaviy ilmiy maqolalar va o'quv qo'llanmalar

